

บทความวิจัย

เรื่อง ตรุษจีน : ความคิดความเชื่อในรูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้าม

โดย

นางสาวพีรดา นิธินนท์

รหัสนักศึกษา 05520493

เสนอ

อาจารย์คมกฤษ อุ่ยเต็กเค่ง

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
สารบัญ.....	ข
บทนำ.....	1
-หลักการและเหตุผล.....	1
-วัตถุประสงค์.....	2
-ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
-วิธีการศึกษา.....	2
-ขอบเขตในการศึกษา.....	2
-เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	2
ผลการวิจัย.....	6
1. รูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้ามในวันตรุษจีน.....	6
1.1 พิธีกรรม	
1.1.1 การไหว้เจ้า.....	6
1.1.2 การไหว้บรรพบุรุษ.....	7
1.1.3 การไหว้ผีไร้ญาติ.....	8
1.2 ธรรมเนียมปฏิบัติ.....	8
1.3 ข้อห้ามปฏิบัติ.....	10
2. ความคิดความเชื่อที่สะท้อนจากรูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้ามในวัน ตรุษจีน.....	11
2.1 ความคิดเกี่ยวกับเรื่องการบูชาเทพเจ้า.....	11
2.2 ความคิดเกี่ยวกับเรื่องการบูชาบรรพบุรุษ.....	14

2.3 ความคิดเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวของจีน.....	16
สรุป.....	18
บรรณานุกรม.....	20

หัวข้อบทความวิจัย	ตรุษจีน : ความคิดความเชื่อในรูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้าม
ชื่อนักศึกษา	นางสาวพีรดา นิธินนท์
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์คมกฤช อยู่เต็กเก่ง
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2555
คำสำคัญ	พิธีกรรม

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึง ความคิดความเชื่อที่อยู่เบื้องหลังรูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้ามในวันตรุษจีน โดยได้ศึกษาถึงรูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้ามในวันตรุษจีน เพื่อนำไปวิเคราะห์ว่ามีความคิดความเชื่ออะไรบ้างที่อยู่เบื้องหลัง รูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้ามในวันตรุษจีน

จากการศึกษาพบว่า พิธีกรรมในวันตรุษจีนประกอบไปด้วย การไหว้เจ้า การไหว้บรรพบุรุษ และบางครอบครัวก็มีการไหว้ผีไร้ญาติ ในพิธีกรรมการไหว้เจ้าสะท้อนความคิดความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิบูชาธรรมชาติที่คนจีนสมัยโบราณยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในธรรมชาติและเชื่อว่ามีเทพเจ้าสถิตอยู่ในธรรมชาติ จึงมีการแสวงหาวิธีการทำให้เทพเจ้าเหล่านั้นพอใจ ปรัชญาและศาสนาขงจื้อก็สอนให้ยึดถือพิธีกรรมการไหว้เจ้าที่มีมาแต่โบราณ ปรัชญาและศาสนาเต๋าก็ยังเน้นให้มีการไหว้เจ้าทุกๆปี และพุทธศาสนาเถรวาทก็จะเน้นให้มีการไหว้เจ้าที่เป็นพระโพธิสัตว์ในมหายานอย่างเจ้าแม่กวนอิมด้วย พิธีกรรมการไหว้บรรพบุรุษสะท้อนแนวคิดทางปรัชญาขงจื้อในด้านความกตัญญูชะส่วนใหญ่เพราะขงจื้อสอนให้มีการรำลึกถึงบรรพบุรุษของตนอยู่เสมอนอกจากนั้นก็ยังสะท้อนความคิดเกี่ยวกับระบบอาวุโสด้วยดูได้จากขั้นตอนการไหว้ต้องมีการเรียงลำดับตามความอาวุโส พิธีกรรมไหว้ผีไร้ญาติมีการทำเป็นบางครอบครัวเพราะคนจีนมีความคิดว่าผีเป็นเสมือนพี่น้องที่ดีของเรา อีกนัยหนึ่งก็อาจจะคิดว่าเพื่อป้องกันไม่ให้ผีไร้ญาติเหล่านี้มาแย่งเครื่องบูชาที่ตนจัดไว้สำหรับบรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังมีธรรมเนียมต่างๆก็สะท้อนให้เห็นถึงความคิดเกี่ยวกับครอบครัวเช่นการรับประทานอาหารร่วมกันหลังพิธีกรรมการไหว้บรรพบุรุษ

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีอิทธิพลและเป็นแหล่งอารยธรรมยุคเริ่มแรกของโลก ด้วยระยะเวลาที่ยาวนานกว่า 5,000 ปีของประวัติศาสตร์ ประเทศจีนจึงเป็นแหล่งกำเนิดเทศกาลสำคัญต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลขนมจ้าง เทศกาลเซ็งเม้ง เป็นต้น

เทศกาลที่สำคัญของชาวจีนก็คงไม่ต่างไปจากเทศกาลของชนชาติอื่น ที่ประกอบไปด้วยตำนานเรื่องเล่า ความเป็นมาของเทศกาล ความคิดความเชื่อในธรรมเนียมที่ต้องปฏิบัติหรือห้ามปฏิบัติ ในช่วงเทศกาลนั้นๆ เนื่องจากชาวจีนเป็นชนชาติกลุ่มใหญ่ มีทั้งกลุ่มคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศจีน และกลุ่มคนที่อพยพไปต่างถิ่นในประเทศอื่นๆ ก็ล้วนปฏิบัติตามธรรมเนียมที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ทำให้เทศกาลของจีนยังคงความเป็นเอกลักษณ์และแพร่ขยายกันเป็นที่รู้จักทั่วโลก อีกทั้งวิถีชีวิตของชาวจีนก็ให้ความสำคัญแก่ครอบครัวเป็นหลัก ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นตัวประกอบหลักของเทศกาลต่างๆ กล่าวคือ กิจกรรมในเทศกาลจีนหมายถึง การสร้างความสัมพันธ์กันของสมาชิกครอบครัว และมีการเชื่อมโยงความคิดเรื่องการให้ความเคารพต่อผู้สูงอายุทั้งที่มีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้ว การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ชาวจีนจึงไม่ละทิ้งธรรมเนียมดั้งเดิมของตนทำให้เทศกาลต่างๆ ของจีนยังเป็นที่นิยมและแพร่หลายมาจนปัจจุบัน

ตรุษจีน (คนจีนเรียก “ชุนเจีย” หมายถึง เทศกาลในฤดูใบไม้ผลิ) เป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดของชาวจีน ไม่ปรากฏชัดเจนว่าเกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อไหร่ ตรุษจีนหรือปีใหม่ตามปฏิทินจันทรคติของจีน เป็นเทศกาลที่มีความหมายต่อชีวิตของเกษตรกรจีนมาก เนื่องจากการดำรงชีวิตที่ต้องขึ้นอยู่กับฤดูกาล ในสมัยโบราณเมื่อขวานว่างจากการทำนาก็จะจัดงานฉลองกัน เป็นการพักผ่อนกำลังเพื่อรองานหนักที่จะต้องทำในฤดูใบไม้ผลิ ในเทศกาลตรุษจีนมีธรรมเนียมหลายอย่าง ทั้งที่ต้องปฏิบัติและห้ามปฏิบัติ อาทิเช่น ก่อนถึงวันตรุษจีนจะมีการทำความสะอาดครั้งใหญ่ ในวันตรุษจีนก็จะมีการไหว้เทพเจ้า ไหว้บรรพบุรุษ การให้อั่งเปา การจุดประทัด การเซตสังโตและมังกร การห้ามแตะต้องของมีคม การนำไม้กวาดไปช้อน เป็นต้น หากเราเข้าใจในธรรมเนียมของเทศกาลตรุษจีน เราก็จะเข้าถึงความคิดความเชื่อของชาวจีนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่าจะศึกษาประเพณีดั้งเดิม ในเทศกาลตรุษจีนเพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความคิดความเชื่อที่อยู่เบื้องหลังธรรมเนียมเหล่านี้ และเข้าใจวิถีชีวิตของชาวจีนทั้งที่อยู่ในประเทศจีนต่างแดน รวมถึงชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงปฏิบัติธรรมเนียมต่างๆ ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและยัง

ยึดถือกันมาอย่างเหนียวแน่น ธรรมเนียมต่างๆจึงเป็นภาพสะท้อนรากฐานทางความคิดความเชื่อที่รับอิทธิพลมาจากศาสนาต่างๆของจีน ที่ทำให้จีนมีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมมาจนปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาถึงรูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้ามในวันตรุษจีน
2. ศึกษาถึงความคิดความเชื่อของจีนที่สะท้อนจากพิธีกรรมธรรมเนียมที่ปฏิบัติและห้ามปฏิบัติในวันตรุษจีน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้ามในวันตรุษจีน
2. ทราบถึงความคิดความเชื่อของจีนที่สะท้อนผ่านธรรมเนียมที่ปฏิบัติและห้ามปฏิบัติในวัน ตรุษจีน

วิธีการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา บทความ รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอในรูปแบบของบทความวิจัย

ขอบเขตในการศึกษา

เน้นศึกษารูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้าม รวมถึงการศึกษาความคิดความเชื่อของจีนที่สะท้อนจากพิธีกรรมธรรมเนียมต่างๆในวันตรุษจีนทั้งที่ปฏิบัติและห้ามปฏิบัติ โดยจะศึกษาชาวจีนโพ้นทะเล

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีจีน

ส.พลายน้อย (2542) “ประเพณีจีน” อธิบายว่า ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆของจีน ที่เกิดจากความสนใจของผู้เขียนได้รวบรวมขึ้น อย่างเรื่องความเป็นมาของประเพณีตรุษจีนที่คาดว่ามีความตั้งแต่การเริ่มใช้ปฏิทิน และกล่าวถึงตำนานจีนที่เกี่ยวกับเทพเจ้าซึ่งเป็นที่มาของตรุษจีน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเรื่องธรรมเนียมต่างๆทั้งธรรมเนียมปฏิบัติและห้ามปฏิบัติในช่วงตรุษจีน เช่น ทุกบ้านต้องทำความสะอาดก่อนวันตรุษจีนเพื่อรอต้อนรับเทพเจ้า ในระหว่างวันตรุษจีนก็ห้ามคนถือของมีคม พวกมีด กรรไกรโดยไม่จำเป็นเนื่องจากกลัวโชคลาภของตนจะถูกตัด เป็นต้น และยังกล่าวถึง การเซตสังโต และการเดินมั่งกรอีกด้วย

จิตรดา ก่อนันทเกียรติ (2550) “ตั้ง หนึ่ง เกี้ยว” อธิบายว่า การไหว้เจ้าเป็นธรรมเนียมประเพณีของคนจีนที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ตามความเชื่อที่จะต้องไหว้เจ้าและบรรพบุรุษ เพื่อเสริมความสิริมงคลและความเจริญให้แก่ครอบครัว ในช่วงระยะเวลาหนึ่งปีจะมีการไหว้เจ้าทั้งหมด 8 ครั้ง การไหว้ครั้งแรกของปีคือ ตรุษจีนและกล่าวถึงธรรมเนียมต่างๆ ในวันตรุษจีน. นอกจากนี้ก็ยังกล่าวถึงสถานที่ที่ลูกหลานจีนที่เคร่งครัดในประเพณีตรุษจีนที่นอกจากจะไหว้เจ้าและบรรพบุรุษที่บ้านแล้ว ก็ยังนำของไหว้ไปไหว้ต่อที่ศาลเจ้าหรือวัดจีนที่นับถือมาๆ อีกด้วย เช่น วัดเล่งเน่ยยี่ ศาลเจ้าไต้ซงกง ศาลเจ้าพ่อเสือ ซำปอกง ชิกเซี้ยมา วัดและศาลเจ้าที่กล่าวไปนี้ แต่ละที่ล้วนเป็นศูนย์รวมความศรัทธาที่ผู้คนให้ความสำคัญมาไหว้เจ้าที่นั่นกันอย่างเนืองแน่น นอกจากนี้ก็ยังกล่าวถึงการดูวันตรุษจีนในแต่ละปีว่าปีไหนตรงกับวันอะไร

มอลเทจ คัลเซอร์ (2551) “ประตูลูกหลานธรรมจีน” อธิบายว่า ประวัติศาสตร์อันยาวนานของประเทศจีนที่ทำให้จีนมีเทศกาลต่างๆ มากมายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงเทศกาลเหล่านี้ยังแทรกซึมไปกับวิถีชีวิตของลูกหลานจีนและยังเป็นสิ่งที่ยึดถือกันมาอย่างเหนียวแน่นทั้งคนจีนที่อยู่ในแผ่นดินใหญ่และคนจีนที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานในต่างแดน และเทศกาลที่สำคัญที่สุดนับตั้งแต่ยุคสมัยเกษตรกรรมก็คือ ตรุษจีน เนื่องจากเป็นเทศกาลแห่งการเริ่มต้น อีกทั้งยังเป็นเทศกาลที่สมาชิกในครอบครัวที่ห่างไกลกันไปจะกลับมารวมตัวกัน และมีธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันมา เช่น จะมีการทำความสะอาดบ้านครั้งใหญ่ การทำอาหารมงคลไหว้เจ้าและบูชาบรรพบุรุษ การอวยพรขึ้นปีใหม่ การให้ซองอั่งเปาแก่หลานๆ การจุดประทัด การเชดสิงโต เป็นต้น

- เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดความเชื่อของจีน

อวี, หู อวี (ม.ป.ป.) “ประเพณีความเป็นอยู่ของชาวจ้วง” อธิบายว่า ประเพณีความเป็นอยู่ของชาวจ้วงในด้านต่างๆ คือด้านการแต่งตัว ด้านการตกแต่งร่างกาย ด้านอาหาร ด้านประเพณีที่อยู่อาศัย และเทศกาลต่างๆ ในรอบปี โดยผู้ศึกษาเน้นศึกษาเรื่องเทศกาลต่างๆ ในรอบปี จากการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เทศกาลส่วนใหญ่ของชาวจ้วงเป็นเทศกาลที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำนา เนื่องจากชาวจ้วงส่วนใหญ่เป็นชาวนา อาหารหลักของการดำรงชีพคือพืชเกษตร ผลเก็บเกี่ยวก็ขึ้นอยู่กับลมฟ้าอากาศ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติก็มีอิทธิพลมากกว่ากำลังแรงมนุษย์ ดังนั้นจึงมีการจัดพิธีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบูชาธรรมชาติขึ้น และถือเป็นจุดเริ่มต้นของเทศกาลต่างๆ ของชาวจ้วง และเทศกาลต่างๆ เหล่านี้ค่อนข้างมีความสอดคล้องกับฤดูกาล เช่น เทศกาลฤดูใบไม้ผลิก็จะเป็นการอธิษฐานขอให้ได้ผลผลิตประจำปี อีกทั้งชาวจ้วงยังมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าและวิญญาณอีกด้วย จึงเป็นที่มาของพิธีบูชาเทพเจ้าและวิญญาณ เช่น เทศกาลขึ้นปีใหม่

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2523) “ประวัติศาสตร์” อธิบายว่า ประวัติของศาสนาและประวัติของศาสนา การกำเนิดศาสนาต่างๆ คัมภีร์คำสอนและ บรรยายถึงสภาวะการณ์ อีกทั้งยังบรรยายถึงอิทธิพล

ของศาสนาต่างๆตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยผู้ศึกษานับศึกษาศาสนาขงจื้อ ศาสนาเต๋า และศาสนาพุทธในประเทศจีน

- ศาสนาขงจื้อ จะเน้นจัดระเบียบสังคม เช่น ลูกต้องเคารพพ่อแม่ และขงจื้อก็สนับสนุนพิธีกรรมที่บูชารบรพบุรุษ เพราะถือว่าเป็นพิธีกรรมที่มีความกตัญญูเป็นรากฐาน และเป็นการแสดงออกถึงจริยธรรมอย่างหนึ่ง ในปัจจุบันรูปแบบคำสอนของศาสนาขงจื้ออยู่ในรูปแห่งพิธีกรรมของชาวจีนที่เป็นเหมือนสิ่งที่จะช่วยขัดเกลาคนจีนให้มีนิสัยที่ยัน อดทน และกตัญญูรู้คุณคน
- ศาสนาเต๋า เดิมทีเป็นเพียงปรัชญา ต่อมาได้พัฒนามาเป็นศาสนา และเน้นหนักไปทางเวทมนต์ ของขลัง เกิดการแสวงหาอายุวัฒนะ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันก็ยังมี การนำบางคำสอนเดิมมาปฏิบัติ เช่น ประเพณีการกินเจ การรับประทานอาหารมังสวิรัต
- ศาสนาพุทธ เน้นให้ถือธรรมเป็นใหญ่ และสอนให้มนุษย์ยึดศีลธรรมเป็นจุดศูนย์กลาง การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และการดำรงชีวิตอย่างมีสติคำสอนต่างๆเหล่านี้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังแพร่หลายไปในประเทศทางตะวันตกอีกด้วย

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์และคณะ (2537) "ความรู้พื้นฐานทางศาสนา" อธิบายว่า ความรู้พื้นฐานของศาสนาต่างๆและศาสนาในประเทศจีน โดยผู้ศึกษานับศึกษาเรื่อง ศาสนาเต๋า ศาสนาขงจื้อ ที่เกิดจากการพัฒนาปรัชญาของขงจื้อและเล่าจื้อจนเกิดเป็นศาสนา

- ศาสนาเต๋า : เกิดจากความพยายามอธิบายสรรพสิ่งทั้งปวงของเล่าจื้อและด้วยอิทธิพลคำสอนของเล่าจื้อทำให้ผู้นิยมชมชอบในคำสอนของเขาและพวกลูกศิษย์ของเขา ต่างก็เห็นความสำคัญของธรรมชาติ หลังจากที่เล่าจื้อได้หายสาบสูญไป ก็เกิดการค้นคว้าพัฒนาให้เต๋าเป็นศาสนาและถือว่า “เต๋า เต็ก เก็ง” เป็นคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ของศาสนา และในระยะหลังๆก็เกิดวิธีปฏิบัติไปต่าง ๆ นานา เกิดความคิดเรื่องเกี่ยวกับเวทมนต์ขึ้นซึ่งแตกต่างจากความคิดเดิมของเล่าจื้อ อีกทั้งก็ยังรวมเอาความเชื่อถือบูชาเทพเจ้าประจำธรรมชาติซึ่งเป็นความเชื่อเก่าแก่ดั้งเดิมของจีนรวมไปด้วย

- ศาสนาขงจื้อ : จีนในสมัยราชวงศ์ฮั่น ศาสนาขงจื้อและพุทธมีผลกระทบต่อกัน และชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ก็ได้นำความคิดความเชื่อทั้งสามศาสนาเข้ามาด้วย และอิทธิพลจากความเชื่อเหล่านี้ก็ส่งผลให้ชาวจีนในไทย ดำรงชีวิตอย่างเข้มแข็ง อดทน มุมนานะ ประสบความสำเร็จ

อนุমানราชชน (2485) “ลัทธิของเพื่อนตอนลัทธิศาสนาของจีน” อธิบายว่า หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ศาสนาขงจื้อ เต๋า พุทธศาสนา ดังนี้

ศาสนาขงจื้อ เน้นให้คนทำดีเพื่อประโยชน์สุขในชาตินี้มากกว่าชาติหน้า สอนให้คนนับถือความเชื่อเดิมที่ยึดถือกันมานาน เช่น เรื่องผี ดังที่ขงจื้อกล่าวไว้ว่า "จงเคารพผี แต่อย่าให้ห่างไว้" บ่งบอกได้ว่าขงจื้อเองก็เชื่อเรื่องวิญญาณ. และนับตั้งแต่โบราณ จีนก็เป็นประเทศที่มีพิธีกรรมในลัทธิคือ การเช่นบูชาและแบ่งออกเป็นสองอย่างคือ การบูชาวิญญาณและบูชาเทพเจ้า อีกทั้งยังมีการเช่นบูชาธรรมชาติ เช่น ฟ้า ดิน พระจันทร์และพระอาทิตย์ พิธีเช่นนี้ก็เพื่อจะแสดงความเคารพและขอบคุณที่ปกป้องรักษา แต่เดิมทีนั้นผู้ที่จะสามารถทำพิธีนี้ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ผู้ที่ เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ในภายหลังก็

กลายเป็นพิธีกรรมที่ขยายออกไป มีความเชื่อกันว่าวิญญาณคนตายอาจอำนาจผลดีผลร้ายให้แก่ลูกหลาน ดังนั้นพิธีบูชาวิญญาณจึงเกิดขึ้นเหมือนเป็นการทำเพื่อประจบวิญญาณเหล่านี้ ส่วนการไหว้บรรพบุรุษก็เป็นเหตุผลเดียวกัน

ศาสนาเต๋า กล่าวว่า สภาพเดิมของมนุษย์สืบทอดมาจากธรรมชาติโดยตรงและธรรมชาติคือผู้ให้กำเนิด การพยายามทำบางสิ่งที่ผิดจากเดิมที่มีอยู่ตามธรรมชาติถือว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎของธรรมชาติโดยตรง และหนังสือเล่มนี้ก็ยังมีการยกตัวอย่างสุภาษิตของเต๋าจากคัมภีร์ เช่น จงตอบแทนความชั่วด้วยความดี อีกทั้งยังมีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ของเต๋าและขงจื๊อว่าไม่ถูกกันแต่ทั้งสองก็มีการนำความคิดความอ่านตลอดจนพิธีรีตองของกันและกันไปใช้ จนในปัจจุบันนี้ก็แยกออกจากกันได้ยาก ลัทธิเต๋าสัมผัสราชวงศ์ฮั่นเกิดการแสวงหาของวิเศษซึ่งแตกต่างไปจากความคิดดั้งเดิมของเต๋า อีกทั้งยังเป็นช่วงที่พุทธศาสนาเข้าไปในจีน ทั้งสองลัทธิจึงเกิดการกระทบกระทั่งกันขึ้น แต่ต่อมาก็กลายเป็นมิตรกัน และคนก็นับถือทั้งสองลัทธิไปพร้อมกันด้วย

พุทธศาสนาเมฆาฮาน เป็นลัทธิที่นับถือกันมากในจีนและมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากในช่วงรัชกาลของพระเจ้าบูเต๋อในราชวงศ์เหลียงเพราะท่านศรัทธามากและยังเคยออกบรรพชาเป็นหลวงจีนถึงสามครั้ง

สรุปคือ ทั้งสามลัทธินี้เป็นลัทธิที่ชาวจีนให้การนับถือไปพร้อมๆกันและแยกออกจากกันได้ยากและเกิดเป็คำพูดในภาษาจีนว่า “ซ่มก่า” หมายถึงคำสอนทั้งสาม

ผลการวิจัย

1. รูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้ามในวันตรุษจีน

1.1 พิธีกรรม

1.1.1 การไหว้เจ้า

การไหว้เจ้าเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ลูกหลานจีนปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ตามความเชื่อจีนที่จะต้องไหว้เจ้าที่และไหว้บรรพบุรุษ เพื่อให้เป็นความสิริมงคล และนำมาซึ่งความสุขความเจริญแก่ครอบครัว ในหนึ่งปีจะมีการไหว้เจ้าถึง 8 ครั้ง และการไหว้เจ้าครั้งแรกของปีคือการไหว้ในวันตรุษจีน คือเดือนที่ 1 และวันที่ 1 ในภวจินเรียกวันนี้ว่า “ง่วงตั้งโจย”

การไหว้เจ้าในวันตรุษจีนมีทั้งการไหว้ในบ้านและการออกไปไหว้นอกบ้าน การไหว้เจ้าในบ้านก็จะมีการไหว้เจ้าที่ การไหว้บรรพบุรุษ และการไหว้ผีไร้ญาติ

การไหว้เจ้าวันตรุษจีนในบ้าน เริ่มแรกเลยจะเป็นการไหว้เจ้าที่ เจ้าที่หมายถึง เทพเจ้าที่คอยดูแลบ้านเรือน หรือสิ่งต่างๆรอบตัวเรา มีความเชื่อกันว่าท่านเป็นเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อำนวยความสะดวกให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ความมั่งคั่งและนำความสุขความร่มเย็นมาให้กับเจ้าของสถานที่นั้นๆ เจ้าที่ประจำบ้านจีนเรียกกันว่า “ตี่จู๋” เป็นผู้ดูแลบ้านเรือน (กัญจร ฤกษ์มงคล 2553) เทพตี่จู๋เอี้ยซึ่งเป็นเทพลัทธินิยมและยังเป็นเทพที่ทำหน้าที่ดูแลให้แผ่นดินมีความอุดมสมบูรณ์ ของที่ใช้ไหว้ตี่จู๋เอี้ยคือ น้ำชา 5 ถ้วย เหล้า 5 ถ้วย ผลไม้ 5 อย่าง ขนมฟู 1 ก้อน ขนมอั่งอี่ 5 ถ้วย ขนมจันอับ ข้าวสวย 5 ถ้วย และซาแซ

ใช้ซึ่งเอี้ยหรือเทพเจ้าแห่งโชคลาภซึ่งเป็นเทพเจ้าในลัทธินิยม การไหว้ใช้ซึ่งเอี้ยทิศทางการไหว้จะเปลี่ยนแปลงทุกๆปี คือการไหว้จะหันหน้ารับกับทิศที่โลกจะหมุนเข้าหา ณ เวลาแรกของวันตรุษจีน การไหว้จะไหว้ตามฤกษ์ยามที่สามารถดูได้จากจาก “เหล่ยกเท้า” การไหว้ใช้ซึ่งเอี้ยมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการไหว้ไปทุกปีเป็นเพราะคนจีนเชื่อว่าเทพใช้ซึ่งเอี้ยจะกลับสวรรค์ไปรายงานเรื่องเกี่ยวกับโลกในปีนั้นและเทพใช้ซึ่งเอี้ยก็จะเสด็จกลับลงมา ของที่ใช้ไหว้ใช้ซึ่งเอี้ย มีดังนี้ แจกันดอกไม้สด 1 คู่ เทียนแดง 1 คู่ กระจ่างรูป 1 ใบ โดยต้องเป็นกระจ่างรูปแยกออกมาต่างหาก เพราะเมื่อไหว้เสร็จแล้ว ต้องอัญเชิญเข้าบ้าน และตั้งบูชาไว้ตลอดปี รูป 3 ดอกต่อ 1 คน หิ้งเตี้ย 12 ชุด กิมหิ้งเต้า 1 คู่ เทียงเต้าจี้ 1 ชุด ผลไม้ 5 อย่าง สาเกแดงต้มสุก 5 ถ้วย น้ำชา 5 ถ้วย ข้าวสวย 5 ถ้วย เทียบเชิญแดง 1 แผ่น ขนมจันอับ 1 จาน กระจ่างสี่เขียว 1 แผ่น เจ๊โถ้ 5 อย่าง เช่น เห็ดหอม, เห็ดหูหนู, ดอกไม้จีน, วั่นเส้น, ฟองเต้าหู้

การไหว้ใช้ซึ่งเอี้ยเทพเจ้าแห่งโชคลาภคนจีนเริ่มทำตั้งแต่เทศกาลต้นปีเลยเพราะคนจีนให้ความสำคัญมากเกี่ยวกับเรื่องโชคลาภ ความร่ำรวยและคนจีนก็ไหว้เพื่อขอพรให้ครอบครัวมีความ โชคดีตลอดปี

เทพเจ้าเอี้ยและใช้ซึ่งเอี้ยเป็นเทพที่ชาวจีนให้ความนับถือ นอกจากนี้แล้วก็ยังมีพระโพธิสัตว์ต่างๆที่ชาวจีนให้ความนับถืออย่างมาก เช่น เจ้าแม่กวนอิม เป็นต้น เมื่อถึงเทศกาลตรุษจีน การไหว้เจ้าในทุกๆปีจึงเป็นการไหว้เจ้าทุกองค์ที่ครอบครัวนั้นๆให้ความนับถือ

การไหว้เจ้าตรุษจีนนอกบ้านคือ คนจีนจะนิยมเอาของไหว้ไปไหว้เจ้าที่ศาลเจ้าหรือวัดจีนที่นับถือมากๆ ตัวอย่างวัดที่ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในกรุงเทพฯให้ความสำคัญมากก็จะมี วัดเล่งเน่ยยี่ ศาลเจ้าไต้song และศาลเจ้าพ่อเสือ(จิตรรา ก่อนนทเกียรติ 2550)

1.1.2 การไหว้บรรพบุรุษ

การกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษคือหนึ่งในความเชื่อหลักของชาวจีน เริ่มมีการกราบไหว้ตั้งแต่สมัยใดไม่มีการระบุไว้แน่ชัด แต่ประวัติศาสตร์จีนสมัยก่อนราชวงศ์โจว มีลักษณะการกราบไหว้ที่ข้องเกี่ยวกับวีรบุรุษกึ่งเทพเจ้าผู้ซึ่งได้วางรากฐานเกี่ยวกับอารยธรรมจีนไว้ให้แก่ชาวจีนเป็นครั้งแรก

การกราบไหว้บรรพบุรุษเกิดขึ้นเพราะว่าคนจีนมีความเชื่อว่าหากบรรพบุรุษมีความพอใจในของไหว้ก็จะมีแรงบันดาลในการประทานพรและคุ้มครองผู้ที่กราบไหว้ให้มีแต่ความเจริญรุ่งเรือง การกราบไหว้บรรพบุรุษจะทำตอนสายโดยมีการจัดชุดของไหว้ที่เป็นของคาว 5 อย่าง ได้แก่ หมู ไก่ ดับปลา และกุ้งมังกร แต่เนื่องจากว่าสมัยนี้กุ้งมังกรหายากจึงเปลี่ยนมาเป็นเป็ดแทนและอาหารแต่ละอย่างก็นำมาใช้ส่วนมีความหมายที่ดี หมูหมายถึงความมั่งคั่งด้วยความที่หมูตัวอ้วนจึงสะท้อนความกินดีอยู่ดี ไก่มีสองความหมายคือ หงอนของไก่เปรียบเสมือนหมวกขุนนางหมายถึงความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ และ ไก่จะขันตรงเวลาทุกเช้า หมายถึงการรู้หน้าที่การงาน ดับในภาษาจีนเรียกว่า “กั้ว” หมายถึง ขุนนาง ส่วนปลา ในภาษาจีนออกเสียงว่า “ฮื้อ” หมายถึงเหลือกินเหลือใช้ และกุ้งมังกรมีลักษณะที่หัวใหญ่มีก้ามหมายถึง อำนาจวาสนา(จิตรรา ก่อนนทเกียรติ 2550) นอกจากนี้ของไหว้ของชาวจีนแต่ละเชื้อสายก็จะต่างกันออกไป เช่นชาวจีนฮกเกี้ยนจะไม่ใช้ดับในการไหว้บูชาบรรพบุรุษ ในส่วนของการไหว้บรรพบุรุษของชาวจีนจ้วงก็จะใช้ข้าวเหนียว 5 สี คือ ขาว แดง เหลือง ฟ้ำและดำในการไหว้(อวี๋, หรู อวี๋ ม.ป.ป)

การไหว้บรรพบุรุษของชาวจีนจะมีการไหว้เรียงตามลำดับความอาวุโสของบรรพบุรุษ คือเริ่มจากการวางรูปของบรรพบุรุษที่อาวุโสสุดทางซ้ายมือและต่อด้วยบรรพบุรุษที่อาวุโสรองลงมาเรื่อยๆ จนถึงผู้อาวุโสน้อยสุด เช่น การเริ่มวางรูปเหล่ากวางไว้ทางซ้ายและเหล่าน้าผู้มีความอาวุโสที่สุดไว้

ทางขวามือหนึ่งและจากนั้นก็วางรูปของอางและอาม่าผู้มีความอาวุโสรองลงมาไว้หิ้งที่อยู่ต่ำกว่าของเหล่ากงเหล่าม่าอีกชั้นหนึ่งและใช้กระถางรูปใบเดียวกันซึ่งเป็นของเหล่ากง

1.1.3 การไหว้ผีไร้ญาติ

พิธีไหว้ผีไร้ญาติ เป็นการไหว้วิญญาณที่เร่ร่อนในเทศกาลตรุษจีน ภาษาจีนแต้จิ๋วเรียกว่า ป๊าหย่อเฮียตี้ แปลว่า ไหว้พี่น้องที่ดี เพราะคนจีนถือว่าผีไร้ญาติหรือวิญญาณเร่ร่อนเป็นเสมือนพี่น้องที่ดีของคน อีกทั้งยังมีความเชื่อเดิมของคนจีนเกี่ยวกับวิญญาณ ไร้ญาติมาแข่งของบุชายบรรพบุรุษจะทำให้บรรพบุรุษให้พรแก่ผู้กราบไหว้ได้ไม่เต็มที่ จึงมีการจัดไหว้วิญญาณ ไร้ญาติอย่างใหญ่โตในตอนบ่ายของที่ไหว้เป็นอาหารคาวหวานหลายอย่าง ทั้งเป็ด ไก่ หัวหมู ข้าว มีสั้ว กระเพาะปลา แองจืด พุทราจีน เชื่อม และผลไม้ต่าง ๆ แต่ที่จะขาดเสียมิได้คือ ขนมเทียนกับขนมเข่ง อาหารที่ไหว้จะยกมาไหว้ทั้งภาชนะที่ใช้หุงต้ม และไหว้ด้วยกระดาษเงินกระดาษทอง เจ้าบ้านจะจุดธูปจำนวนมากไหว้แล้วปักธูปที่อาหารหรือภาชนะอย่างละ ๑ ดอก คนอื่น ๆ จะใช้ธูปเพียงดอกเดียวไหว้ เมื่อธูปหมดดอกต้องจุดประทัดเพื่อไล่ผีที่มาร่วมกินอาหารให้เตลิดไป การจุดประทัดนี้ยังใช้ไล่สิ่งชั่วร้ายต่างๆ ให้พ้นไปด้วย เพื่อว่าสิริมงคลจะได้เข้ามาแทน

1.2 ธรรมเนียมปฏิบัติ

1.2.1 การทำความสะอาดครั้งใหญ่

การทำความสะอาดครั้งใหญ่นั้น ต้องทำในวันก่อนถึงเทศกาลตรุษจีน ดังนั้นทุกคนครอบครัวต่างพากันทำความสะอาดครั้งใหญ่ทั้งส่วนในและนอกของตัวบ้านให้สะอาดหมดจดเป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อต้อนรับวันปีใหม่ที่กำลังจะมาถึง

1.2.2 การรวมญาติรับประทานอาหารด้วยกัน

ก่อนถึงวันตรุษจีนหนึ่งวัน เรียกกันว่าวันส่งท้ายปีเก่า คนในครอบครัวจะมารวมตัวกัน นลองกินข้าวอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา คนจีนจะใส่ใจในความคิดและความรักของคนในครอบครัวมาก สามารถกล่าวได้ว่าอาหารรวมญาติเป็นอาหารมื้อที่สำคัญที่สุดไม่ว่าจะแต่งงานออกเรือนไปและหรืออยู่ต่างถิ่น แต่พอถึงเทศกาลนี้ทุกคนก็จะพากันกลับมารวมตัวที่บ้าน

1.2.3 อยู่ตลอดทั้งคืนสุดท้ายของวันปีเก่า

ชาวจีนมีธรรมเนียมอยู่ตลอดทั้งคืนในวันส่งท้ายปีเก่าเพื่อรอต้อนรับวันปีใหม่ที่จะมาถึง ธรรมเนียมนี้เรียกว่า “โส่วซุ่ย”

1.2.4 การให้ของอ้งเปา

ผู้อาวุโสจะวางของอ้งเปาให้แก่เด็กๆ โดยจะวางไว้ที่หมอนของพวกเขาเด็กเพื่อรอให้เด็กๆ เปิดซองในเช้าวันปีใหม่ ตามประเพณีแล้วของอ้งเปานั้นคนที่แต่งงานแล้วจะต้องมอบให้กับคนที่ยังไม่แต่งงานของอ้งเปานั้นไม่ได้มีความหมายอยู่ที่จำนวนเงินที่ใส่ไป แต่การให้ของอ้งเปานั้นเปรียบเสมือนการอวยพรมอบความสุขและโชคลาภเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้รับ

1.2.5 การขีดมังกรและเซดสิงโต

ตามตำนานเล่ากันว่า เทพมังกรเป็นผู้ควบคุมดูแลฝน ดังนั้นการขีดมังกรในเทศกาลปีใหม่ เป็นการขอให้ฝนตกอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี ส่วนการเซดสิงโตเป็นการเซดเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้าย ซึ่งหมายถึงการเกิดความเป็นสิริมงคล และปราศจากสิ่งอัปมงคลทั้งหลาย

1.2.6 การจุดประทัด

การจุดประทัดนั้น ทำเพื่อขับไล่สิ่งอัปมงคลภูตผีปีศาจทั้งหลาย เนื่องจากประทัดมีเสียงที่ดัง นอกจากนั้นยังช่วยเพิ่มบรรยากาศให้วันปีใหม่มีความครึกครื้น

1.2.7 การอวยพรวันขึ้นปีใหม่

วันแรกของปีนั้นทุกคนจะสวมเสื้อผ้าใหม่กันและออกไปอวยพรวันขึ้นปีใหม่มากับญาติและเพื่อนฝูง คนในบ้านจะเตรียมขนมหวาน อาหาร เครื่องดื่มต่างๆ เพื่อต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมคารวะและอวยพรในวันขึ้นปีใหม่นี้ด้วย ส่วนลูกหลานสาวคนไหนที่แต่งงานออกไปก็จะกลับมาเยี่ยมเพื่อคารวะและอวยพรปีใหม่ในวันที่ 2 ของปี

1.2.8 การให้ผลส้ม

คนจีนจะนำผลส้ม 2 หรือ 4 ลูกไปมอบให้กับญาติๆ และเพื่อนฝูงพร้อมกับอวยพรปีใหม่ ผลส้มในภาษาจีนกลางออกเสียงคล้ายๆ กับคำว่าทองในภาษาทงต้ง ดังนั้นการมอบส้มให้ก็เหมือนกับการให้ทองนั่นเอง และเมื่อแขกกลับบ้าน เจ้าบ้านก็จะมอบผลส้มให้กับแขกเช่นกันในจำนวนที่เท่ากับส้มที่แขกมอบให้

1.3 ข้อห้ามปฏิบัติ

1.3.1 ห้ามทำความสะอาดบ้าน

ในวันตรุษจีน ทุกๆครอบครัวจะต้องนำไม้กวาดไปซ่อน เพราะมีตำนานเล่าว่า เมื่อนานมาแล้วมีพ่อค้าโอวหมิง ได้โดยสารเรือเพื่อไปทำการค้า วันหนึ่งเมื่อเขาเดินทางมาถึงที่ทะเลสาบผิงเจ้อ ก็ได้เกิดพายุขึ้นทำให้เรือที่เขาโดยสารมาถูกพัดมาสู่เกาะแห่งหนึ่ง หลังจากนั้นเขาได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าของเกาะแห่งนี้ เจ้าของเกาะมีชื่อว่าซิงหงจวิน ซิงหงจวินพาพ่อค้าโอวหมิงมาพักที่บ้านของเขาและให้การต้อนรับเป็นอย่างดี อีกทั้งเจ้าของเกาะยังมอบสมบัติมากมายให้แก่พ่อค้าโอวหมิงโดยให้เลือกว่าพ่อค้าอยากได้ชิ้นไหนตนก็จะยกให้ พ่อค้าโอวหมิงจึงเกิดความโลภและเลือกไม้กวาดเพราะที่นี่มีสมบัติมากมายนัก ขณะที่พ่อค้าโอวหมิงกำลังเลือกก็มีพ่อบ้านของที่นี่ปรากฏตัวขึ้นและบอกกับพ่อค้าว่า “ท่านค่อยๆเลือกเถิดแต่ก่อนนั้นขอเชิญท่านดื่มน้ำชาก่อนขอรับ” และพ่อบ้านก็กระซิบบอกโอวหมิงว่า “สมบัติที่แท้จริงคือ หูเหวี่ยน” พ่อค้าโอวหมิงก็เกิดความสงสัยว่าอะไรคือหูเหวี่ยนและคิดว่านี่อาจจะเป็นสิ่งที่มีค่ามากกว่าเงินทองซะอีกละมั้ง พ่อค้าจึงกลับไปบอกเจ้าของเกาะว่า “เนื่องจากท่านเจ้าของเกาะเป็นคนใจกว้าง ข้าจึงมีอาภุชชาติขอเสนอของท่านได้ ข้าขอแค่หูเหวี่ยนก็พอแล้วขอรับ” เจ้าของเกาะแสดงอาการตกใจเล็กน้อยหลังจากได้ยินอย่างนี้จากนั้นก็ตอบตกลงและเรียก หูเหวี่ยนออกมา พ่อค้าโอวหมิงถึงกับตะลึงเพราะหูเหวี่ยนเป็นสาวใช้ของเจ้าของเกาะและงดงามมาก เจ้าของเกาะสั่งให้หูเหวี่ยนไปกับโอวหมิง อีกทั้งเจ้าของเกาะยังให้อัญมณีมากมายกับหูเหวี่ยนติดตัวไปด้วย เมื่อโอวหมิงเห็นแบบนี้จึงคิดว่าจะต้องเอาอัญมณีพวกนี้มาเป็นของตนเองให้ได้ พ่อค้าโอวหมิงจึงได้พยายามทำดีกับหูเหวี่ยนสารพัดอย่างเพื่อให้เธอไว้ใจเขา และแล้วก็เดินทางไปตามนั้น พอหูเหวี่ยนเกิดความไว้ใจ นางก็มอบกุญแจของกล่องอัญมณีให้กับโอวหมิง หลังจากนั้นมาโอวหมิงปฏิบัติต่อหูเหวี่ยนเยี่ยงคนใช้ คุ้ค่าทำร้ายร่างกาย และจิกหัวใช้ให้ทำงานทุกอย่างในบ้านตลอดทั้งวัน อยู่มาวันหนึ่งซึ่งตรงกับวันแรกของวันปีใหม่ เช้าวันนั้นหูเหวี่ยนตื่นสาย พ่อค้าโอวหมิงเห็นเข้าก็รู้สึกเกิดความหมั่นไส้ว่าทำไมไม่เป็นสาวใช้และเพิ่งจะมาตื่นตอนไก่อัน จึงได้ตรงเข้าไปทำร้ายเยียนตีหูเหวี่ยน นางจึงวิ่งหนีและได้ไปเจอไม้กวาดที่วางอยู่ตรงต้นไม้ นางจึงคิดว่านางจะต้องหายตัวเข้าไปในไม้กวาด พอนางเข้าไปในไม้กวาดแล้ว นางก็กวาดอัญมณีทั้งหมดในบ้านโอวหมิงหายเข้าไปในไม้กวาดด้วย ทำให้โอวหมิงกลายเป็นยากจน หลังจากนั้นทุกๆบ้านเมื่อถึงวันตรุษจีนจะนำไม้กวาดไปซ่อนเพราะกลัวว่าไม้กวาดจะปัดสิ่งดีและคำอธิษฐานของพวกเขากออกไป

1.3.2 ห้ามถือของมีคมในวันตรุษจีน

เนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าจะเป็นการตัดโชคดี ทุกวันนี้ไม่ว่าชาวจีนทุกคนจะคงยังเชื่อตามความเชื่อที่มีมาแต่ทุกคนก็ยังคงยึดถือ และปฏิบัติตาม เพราะสิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนธรรมเนียม และวัฒนธรรม โดยที่ชาวจีน ตระหนักดีว่าการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมมาแต่เก่าก่อนเป็นการแสดงถึงความ เป็น ครอบครัวและเอกลักษณ์ของตน

2. ความคิดความเชื่อที่สะท้อนจากรูปแบบพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติและข้อห้าม

2.1 ความคิดความเชื่อเรื่องการบูชาเทพเจ้า

ชาวจีนมีความเชื่อที่หลากหลาย หนึ่งในนั้นคือความเชื่อเรื่องเทพเจ้า เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อที่เทพเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์และสิ่งต่างๆบนโลกนี้ขึ้นตั้งตำนานที่เกี่ยวกับการสร้างมนุษย์ที่ว่า ในอดีตเมื่อนานมาแล้ว ตอนนั้นสวรรค์และโลกมนุษย์ยังรวมตัวกันอยู่โดยมีรูปร่างเหมือนกับฟองไข่ ผันคู่ตามบรรพบุรุษตำนานของชนชาติจีนถือกำเนิดขึ้นที่นี้ ว่ากันว่าร่างกายของเขาสามารถยืดยาวได้ถึง 90,000 ลี้ มาวันหนึ่งเขาตื่นขึ้นมาและได้ทำลายไข่ฟองนี้ด้วยพละกำลังที่มหาศาล ทำให้เปลือกไข่ฟองนั้นส่วนที่หนาแน่นกลายเป็นท้องฟ้า และส่วนที่หนานแน่นมากกว่ากลายเป็นพื้นดิน ต่อมาผืนฟ้าและผืนดินเคลื่อนตัวเข้าหากันมากขึ้นเรื่อยๆ เขาจึงต้องใช้ร่างกายของเขาคล้ายันให้ผืนฟ้าและดินไม่ให้เคลื่อนกลับเข้าหากันจนกระทั่งผ่านไปหนึ่งหมื่นปีผืนฟ้าและดินต่างก็แข็งตัวจนไม่สามารถกลับมา รวมกันได้อีก ส่วนตัวเขาเองก็เหน็ดเหนื่อยแสนสาหัส จึงล้มลงและตายไปในที่สุด หลังจากที่ผันคู่ตาย ดวงตาข้างซ้ายก็กลายเป็นพระอาทิตย์ ดวงตาข้างขวากลายเป็นพระจันทร์ ร่างกายของเขาเปลี่ยนเป็นภูเขา เลือดกลายเป็นสายน้ำ เส้นผมกลายเป็นพืชพันธุ์ไม้ต่างๆ หยาดเหงื่อกลายเป็นฝนและเมฆหมอก หยาดเหงื่อกลายเป็นฝน ส่วนลมหายใจเฮือกสุดท้ายเป็นสายลม

หลังจากนั้นอีกนานแสนนาน มีเทพธิดาองค์หนึ่งชื่อว่า หนิวาได้ลงมาอยู่บนโลก นางรู้สึกที่นี้เป็นที่ที่สวยงามนัก ขณะที่นางนั่งมองเงาของตนเองที่สะท้อนจากน้ำนางก็รู้สึกเดียวดายเพราะมีแค่เพียงเงาของนางเท่านั้นที่อยู่เป็นเพื่อน ตอนนั้นเองที่โคลนที่ติดอยู่ที่นิ้วของนางหยดลงไปใต้น้ำและเกิดเป็นลูกอ๊อด นางจึงเกิดความคิดที่จะนำโคลนมาปั้นเป็นสัตว์ต่างๆเพื่อเป็นเพื่อนคุย แต่นางก็ยังรู้สึกเหมือนว่าขาดอะไรบางอย่าง นางจึงเริ่มปั้น โคลนให้เป็นสิ่งที่มีรูปร่างเหมือนตัวเองคือผู้หญิง และนางก็

ปั่น โคลนให้เป็นผู้ชายเพื่อมาอยู่เป็นเพื่อนกัน และเพื่อให้โลกมีชีวิตชีวามากขึ้น(โกห์ ไป กิ 2551)
จากความเชื่อของชาวจีนที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมาจากทุกส่วนในร่างกายของผืนผ้าผู้
เป็นบรรพบุรุษของตน ชาวจีนจึงเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นหนึ่งเดียวกัน จึงไม่สามารถขาดอย่างใดอย่าง
หนึ่งได้

จากความเชื่อของชาวจีนที่ว่าเทพเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์และสิ่งต่างๆบนโลกนี้ ชาวจีนจึงหาวิธีทำ
ให้เทพเจ้าพึงพอใจ จึงเกิดเป็น ความเชื่อต่างๆดังนี้

2.1.1 ลัทธิบูชาธรรมชาติ

ลัทธิบูชาธรรมชาติ ถือกำเนิดขึ้นก่อนสมัยปรัชญาเมธีจีน เป็นความคิดความเชื่อที่มีตั้งแต่สมัย
โบราณ เมื่อครั้งที่เป็นสังคมเกษตร วิถีชีวิตของชาวจีนสมัยนี้ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ มนุษย์ในสมัย
นั้นยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ตนต้องเผชิญอยู่ จึงเกิดความ
หวาดกลัวและพากันเชื่อว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเหล่านี้ถูกบงการด้วยสิ่งๆ หนึ่งที่พวกเขาให้คำจัด
ความว่าเทพเจ้า ชาวจีนในสมัยโบราณนั้นเชื่อกันว่า เทพเจ้าเหล่านี้จะสถิตอยู่ในธรรมชาติ แต่ละสิ่งใน
ธรรมชาติจะมีเทพเจ้าประจำสิ่งนั้นอยู่ เช่น เทพแห่งสายน้ำ เทพแห่งดิน เทพแห่งพระอาทิตย์ เป็นต้น ว่า
กันว่า เทพเจ้าเหล่านี้ มีลักษณะรูปร่างหน้าตาและมีอารมณ์ความรู้เหมือนมนุษย์ แต่ละองค์ ก็มีประวัติ
ความเป็นมา มีลักษณะนิสัยที่ต่างกัน แต่สิ่งที่มีเหนือกว่านั้น คือ พลังอำนาจ นอกจากนั้นคนจีนในสมัย
โบราณก็ยังคงมีความเชื่อว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้น ชาวจีนเชื่อกันว่าแปรผันตาม
อารมณ์ของเทพเจ้าเหล่านั้น หากอารมณ์ดีก็จะฝนตกต้องตามฤดูกาล มีน้ำอุดมสมบูรณ์ หากอารมณ์ไม่ดี
ฟ้าฝนก็จะแปรปรวนบางครั้งก็เกิดพายุฝน บางครั้งก็เกิดภาวะแห้งแล้ง ชาวบ้านก็จะได้รับความ
เดือดร้อนจากภัยธรรมชาติเหล่านี้ ดังนั้นคนจีนจึงต้องมีการไหว้เจ้าอยู่ประจำทุกๆปี

แนวคิดเรื่องลัทธิบูชาธรรมชาติถือเป็นจุดเริ่มต้นของลัทธิความเชื่อและศาสนาต่างๆในเวลา
ต่อมา ลัทธิศาสนาของจีนแยกได้อย่างคร่าวๆเป็น 3 คือ ขงจื้อ เต๋า และพุทธมหายาน โดยจีนจะมีคำพูด
ว่า “ซั่มก่า” ซึ่งหมายถึงคำสอนทั้งสามที่ชาวจีนยึดถือปฏิบัติกันมาจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้

2.1.2 ปรัชญาและศาสนาขงจื้อ

ปรัชญาขงจื้อ เน้นจัดระเบียบสังคม เช่น ลูกต้องเคารพพ่อแม่ และขงจื้อก็สนับสนุนพิธีกรรมที่
บูชาบรรพบุรุษ เพราะถือว่าเป็นพิธีกรรมที่มีความกตัญญูเป็นรากฐาน และเป็นการแสดงออกถึง
จริยธรรมอย่างหนึ่ง ในปัจจุบันรูปแบบคำสอนของศาสนาขงจื้ออยู่ในรูปแห่งพิธีกรรมของชาวจีนที่
เป็นเหมือนสิ่งๆ หนึ่งที่ช่วยขัดเกลาคนจีนให้มีนิสัยที่ยัน อดทน และกตัญญูรู้คุณคน

ศาสนาขงจื้อ เน้นให้คนทำดีเพื่อประโยชน์สุขในชาตินี้มากกว่าชาติหน้า สอนให้คนนับถือ
ความเชื่อเดิมที่ยึดถือกันมานาน เช่น เรื่องผี ดังที่ขงจื้อกล่าวไว้ว่า "จงเคารพผี แต่อย่าให้ห่างไว้" บ่งบอก
ได้ว่าขงจื้อเองก็เชื่อเรื่องวิญญาณ. และนับตั้งแต่โบราณ จีนก็เป็นประเทศที่มีพิธีกรรมในลัทธิคือ การ
เช่นบูชาและแบ่งออกเป็นสองอย่างคือ การบูชาวิญญาณและบูชาเทพเจ้า อีกทั้งยังมีการเช่นบูชา

ธรรมชาติ เช่น ฟ้า ดิน พระจันทร์และพระอาทิตย์ พิธีเช่นนี้ก็เพื่อจะแสดงความเคารพและขอบคุณที่ปกป้องรักษา แต่เดิมทีนั้นผู้ที่จะสามารถทำพิธีนี้ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ผู้ที่เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ในภายหลังก็กลายเป็นพิธีกรรมที่ขยายออกไป มีความเชื่อกันว่าวิญญาณคนตายอาจอำนาจผลดีผลร้ายให้แก่ลูกหลานดังนั้นพิธีบูชาวิญญาณจึงเกิดขึ้นเหมือนเป็นการทำเพื่อประจบวิญญาณเหล่านี้ ส่วนการไหว้บรรพบุรุษก็เป็นเหตุผลเดียวกัน

2.1.3 ปรัชญาและศาสนาเต๋า

ปรัชญาเต๋า ชาวจีนในสมัยโบราณมีความเคารพธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ ฯลฯ เป็นอย่างสูง แต่อันที่จริงเป็นการนับถือวิญญาณ (Spirits) ในระดับต่าง ๆ จากสูงมาหาค่า ได้แก่ วิญญาณแห่งสวรรค์วิญญาณภาคพื้นดิน วิญญาณมนุษย์ และวิญญาณสัตว์ทั้งหลาย สวรรค์ถือว่าเป็นวิญญาณสูงสุด เป็นบรรพบุรุษของฮ่องเต้หรือพระจักรพรรดิ และเป็นหัวหน้าวิญญาณของบรรพบุรุษสวรรค์ฮ่องเต้จะต้องทำการบูชาสวรรค์และแผ่นดินปีละครั้งประชาชนธรรมดาไม่อาจบูชาสวรรค์และโลกง่ายนัก จึงบูชาบรรพบุรุษผู้ล่วงลับของตนแทน เชื่อกันว่าวิญญาณของบรรพบุรุษยังดำรงอยู่ และจะคอยช่วยเหลือบุคคลที่กระทำการบูชาให้มีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต มีการกินเลี้ยงฉลองอย่างมโหฬาร การบูชาเป็นเรื่องส่วนตัว และโดยตรง ไม่ใช่เพราะมีความกลัว หรือใช้เวทมนตร์คาถา ตามความคิดเก่าแก่ของจีน นักปราชญ์จีนโบราณ

ศาสนาเต๋า เดิมทีเป็นเพียงปรัชญา ต่อมาได้พัฒนามาเป็นศาสนา และเน้นหนักไปทางเวทมนตร์ของขลัง เกิดการแสวงหาอายุวัฒนะ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันก็ยังมีคนนำบางคำสอนเดิมมาปฏิบัติ เช่น การไหว้เจ้าและบูชาบรรพบุรุษ

2.1.4 ศาสนาพุทธมหายาน

พุทธศาสนามหายานเข้าสู่ประเทศจีนประมาณพุทธศตวรรษที่ 6 และได้ผสมผสานกับเต๋าและขงจื้อ หลักใหญ่ๆของมหายานคือการ นับถือพระโพธิสัตว์ และเชื่อว่าพระโพธิสัตว์มีมากมายดั่งเม็ดทรายในมหาสมุทร นั่นคือแนวคิดที่มนุษย์ทุกคนล้วนเป็นพระโพธิสัตว์ได้หากบำเพ็ญบารมีความดี แนวคิดมหายานมีว่า การปฏิบัติธรรมจะต้องประกอบด้วย ปัญญาและกรุณาควบคู่กันไป การบำเพ็ญเพียรของมหายานเป็นการประกอบกรรมดีตามคุณธรรมของพระโพธิสัตว์ คือการไม่คำนึงถึงตนเอง การคิดถึงผู้อื่น การรู้จักทำทาน ช่วยเหลือคนอื่นและสังคม ทำในสิ่งที่ควรกระทำและมีจิตใจเมตตา กรุณา

พระโพธิสัตว์ในพุทธศาสนานิกายมหายานที่สำคัญองค์หนึ่งซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวจีนคือ เจ้าแม่กวนอิม เป็นพระโพธิสัตว์ที่มีผลต่อจิตใจของชาวจีนและวิถีปฏิบัติอย่างมาก คือการทำทาน และการมีจิตใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากการศึกษาพบว่าการไหว้เทพเจ้าของคนจีนนั้น คนจีนให้ความสำคัญแก่เทพเจ้าในสามศาสนา นี้ โดยดูได้จากเมื่อถึงเทศกาลตรุษจีน ชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมกันไปไหว้เจ้าที่ตนเองนับถือ

อย่างเช่นเจ้าแม่กวนอิม และยังมีไหว้เทพเจ้าตุ๋นเอี้ยหรือเทพเจ้าแห่งพื้นดิน ผู้มีหน้าที่ดูแลให้พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์เทพเจ้าองค์นี้สำคัญมากต่อชาวจีนที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรและช่วยคุ้มครองครอบครัวชาวจีนทั่วไปให้อยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข อีกทั้งยังไหว้เจ้าใช้ซึ่งเอี้ยเทพเจ้าแห่งโชคลาภเพราะสำคัญต่อคนจีนที่ทำอาชีพค้าขาย การไหว้เทพเจ้าใช้ซึ่งเอี้ยจะมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการไหว้ทุกๆปีเป็นเพราะคนจีนมีความเชื่อว่าเทพเจ้าใช้ซึ่งเอี้ยจะมีการเสด็จกลับสวรรค์เพื่อไปเข้าเฝ้าเง็กเซียนฮ่องเต้และรายงานเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นบนโลก และจะมีเทพเจ้าใช้ซึ่งเอี้ยจะเสด็จกลับลงมาอีกครั้งและทิศทางการเสด็จกลับลงมาจะมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการไหว้ทุกปี ความเชื่อเรื่องการเสด็จกลับสวรรค์และเสด็จมาบนโลกอีกครั้งของเทพเจ้าของคนจีนนั้นสะท้อนให้เห็นถึง “ความคิดเกี่ยวกับระบบราชการ”

ก่อนถึงวันตรุษจีนจะมีพิธีกรรมส่งเจ้ากลับสวรรค์ ซึ่งมีความเชื่อกันว่าเจ้าที่ต้องขึ้นไปรายงานตัวบนสวรรค์ ซึ่งไปเข้าเฝ้าเง็กเซียนฮ่องเต้ซึ่งถือเป็นเทพเจ้าสูงสุดของจีน เพื่อรายงานผลปฏิบัติงานบนโลกมนุษย์ และนำความปรารถนาของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องเนื่องในการดำเนินชีวิตไปแจ้งแก่เทพบนสวรรค์ เปรียบได้กับการรับราชการจีนที่ข้าราชการจีนในสมัยโบราณต้องเข้าเฝ้าฮ่องเต้เพื่อรายงานความเป็นอยู่ของราษฎรว่ามีความเป็นอยู่อย่างมีความสุขดี สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงระบบราชการของจีนที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าใช้ซึ่งเอี้ยที่มีการเสด็จกลับไปรายงานตัวบนสวรรค์และเสด็จกลับมาให้ชาวจีนสักการะกราบไหว้ขอโชคลาภ

2.2 ความคิดเรื่องการบูชาบรรพบุรุษ

จากความเชื่อที่ว่าเทพเจ้าต่าง ๆ สถิตอยู่ในธรรมชาติของจนเกิดการกราบไหว้บูชาธรรมชาติชาวจีนโบราณยังเชื่ออีกว่าในบรรดาเทพเจ้าต่าง ๆ เหล่านี้มีเทพเจ้าองค์หนึ่งที่ชาวจีนเรียกกันว่า เทียนแปลว่า ฟ้า หรือสวรรค์ นั้นหมายถึงจอมเทพเป็นเจ้าแห่งสวรรค์นั่นเอง หรือเรียกว่า เง็กเซียนฮ่องเต้ ซึ่งเป็นจอมเทพที่มีพลังอำนาจเหนือเทพองค์อื่นๆ เชื่อกันว่าวันเกิดของเง็กเซียนฮ่องเต้คือวันที่เก้าเดือนหนึ่งตามปฏิทินจันทรคติของจีน

มีความเชื่อกันว่าเง็กเซียนฮ่องเต้ ส่งกษัตริย์ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของพระองค์มาปกครองมนุษย์จึงเป็นพิธีบูชาเทพเจ้าขึ้นแต่ถูกจำกัดให้สามารถบูชาได้เฉพาะกษัตริย์เท่านั้น ทำให้ประชาชนคนทั่วไปไม่สามารถบูชาเทพเจ้าได้ ดังนั้นคนทั่วไปจึงหันมานับถือบรรพบุรุษของตนเองแทนเพราะมีความเชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษจะคอยปกป้องคุ้มครองลูกหลาน หากกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษก็จะบันดาลให้ผู้ที่ถูกกราบไหว้บูชาเจริญรุ่งเรือง แต่หากไม่กราบไหว้บรรพบุรุษก็จะไม่พอใจและบันดาลให้คนเหล่านั้นอยู่อย่างไม่สงบสุข

ราชวงศ์ ชาง เป็นราชวงศ์แรกของจีน ประมาณ 1,500 ปีก่อนค.ศ. ที่เมืองอันยาง มณฑลโชนาน เริ่มมีการตั้งชุมชน และการปกครองแบบนครรัฐ ลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรม มีการประดิษฐ์อักษร ภาพ 5,000 ตัวเขียนบนกระดูกเต่า มีเทพเจ้าที่สำคัญคือเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์ มีการประกอบ พิธีบูชาบรรพบุรุษ เช่น ไหว้เทพเจ้า ราชวงศ์นี้สิ้นสุด ประมาณ 1,000 ปีก่อนค.ศ. พิธีกรรมเหล่านี้มี สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

การไหว้บรรพบุรุษของชาวจีนมีรากฐานมาจากลัทธิบูชาธรรมชาติเพราะจีนสมัยโบราณนั้นไม่สามารถบูชาเทพเจ้าได้เพราะว่าการบูชาเทพเจ้าสมัยนั้นถูกจำกัดอยู่แค่ผู้เป็นกษัตริย์ ประชาชนทั่วไปจึงหันมาไหว้บรรพบุรุษของตนเองแทน และต่อมาเมื่อเกิดปรัชญาขงจื้อขึ้น เป็นปรัชญาที่คนจีนยึดเป็นคำสอนหลัก พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษก็ยังคงดำเนินอยู่อีกทั้ง ตัวขงจื้อเองก็ยังสนับสนุนการไหว้บรรพบุรุษ ดังนั้นขงจื้อก็เป็นรากฐานหนึ่งที่ทำให้ลูกหลานจีนไม่ว่าจะเป็นจีนแผ่นดินใหญ่หรือแม้แต่จีนโพ้นทะเลก็ยังคงปฏิบัติพิธีกรรมนี้อยู่ทุกปี

การไหว้บรรพบุรุษของชาวจีนจะเริ่มไหว้โดยการไหว้เรียงตามลำดับความอาวุโสของบรรพบุรุษ คือเริ่มจากการวางรูปของบรรพบุรุษที่อาวุโสสุดทางซ้ายมือและต่อด้วยบรรพบุรุษที่อาวุโสรองลงมาเรื่อยๆจนถึงผู้อาวุโสน้อยสุด เช่น การเริ่มวางรูปเหล่างังไว้ทางซ้ายและเหล่าง่าผู้มีความอาวุโสที่สุดไว้ทางขวาบนหิ้งและจากนั้นก็วางรูปของอาภิงและอาม่าผู้มีความอาวุโสรองลงมาไว้หิ้งที่อยู่ต่ำกว่าของเหล่างังเหล่าง่าอีกชั้นหนึ่งและใช้กระถางรูปใบเดียวกันซึ่งเป็นของเหล่างัง และอาหารสำหรับไหว้ก็จะเป็นชุดอาหารมงคลมากมายทั้งคาวหวาน

จากการศึกษาพบว่า พิธีกรรมการไหว้บรรพบุรุษเกิดขึ้นเพราะชาวจีนยึดหลักความกตัญญูของขงจื้อเป็นหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต และมีความเชื่อว่าเมื่อบรรพบุรุษตายแล้วไม่ได้จากไปไหนและยังคงมีอิทธิพลต่อคนในตระกูลที่ยังมีชีวิตอยู่ คอยปกป้องคุ้มครองดูแลให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษจึงมีการแสดงความเคารพด้วยการเช่นไหว้ การไหว้บรรพบุรุษทุกๆปี สมาชิกในตระกูลจะต้องมารวมตัวกันที่หน้าโต๊ะบูชา และการบูชาบรรพบุรุษนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องระบบอาวุโสคือการไหว้จะเริ่มจากการวางรูปของบรรพบุรุษที่อาวุโสสุดทางซ้ายมือและต่อด้วยบรรพบุรุษที่อาวุโสรองลงมาเรื่อยๆจนถึงผู้อาวุโสน้อยสุด อีกทั้งคนจีนยึดหลักความสัมพันธ์ทั้งห้าในเรื่องหน้าที่ระหว่างบิดามารดาและบุตรและธิดา คือขงจื้อสอนให้บิดามารดาเลี้ยงดูและให้ความเมตตาต่อบุตรและธิดา ส่วนบุตรธิดานั้นก็ต้องกตัญญูทเว้ต่อบิดามารดา แม้ว่าบิดามารดาจะไม่อยู่แล้วก็ต้องรำลึกถึงอยู่เสมอ ดังนั้นการไหว้บูชาบิดามารดาหรือบรรพบุรุษต่างๆจึงเป็นการสร้างให้คุณธรรมความกตัญญูยังคงอยู่ในจิตใจของชาวจีนมาจนทุกวันนี้ และการไหว้โดยเรียงตาม

ความอาวุโสก็ยังคงเป็นการย่ำระบบโครงสร้างเรื่องอำนาจของครอบครัว และเนื่องจากความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่อยู่ในจิตใจลูกหลานจีนอย่างแท้จริงจึงทำให้ไม่ว่าจะเป็นคนจีนแผ่นดินใหญ่หรือจะเป็นคนจีนที่อพยพย้ายถิ่นฐานไปที่อื่นทั่วโลกก็ยังคงยึดมั่นในพิธีกรรมนี้

2.3 ความคิดเรื่องครอบครัวของคนจีน

สังคมจีนในยุคจีนโบราณเป็นสังคมเกษตร ซึ่งให้ความสำคัญเรื่องการกินอยู่เป็นอย่างมาก สมัยนั้นมีนักปราชญ์คนสำคัญของสำนักขงจื้อ (แปลว่านักวิชาการ) ได้แก่ “ขงจื้อ” ขงจื้อเป็นนักปรัชญาเมธีที่มีชื่อเสียงที่สุดของจีน เป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ ปรัชญา และการดนตรี เขาได้เดินทางไปตามแคว้นต่าง ๆ เพื่อให้คำปรึกษาและข้อคิดในกิจการเกี่ยวกับการปกครองแก่บรรดาเจ้าผู้ครองแคว้นและเสนาบดีที่เลื่อมใสศรัทธาเขา ขงจื้อได้รับการยกย่องว่าเป็นทั้งนักปกครองและนักบริหารที่สามารถ มุ่งหน้าสั่งสอนการประพฤติชอบและการปกครองชอบ สั่งสอนให้ประพฤติความดีประ โยชน์และความสุขในโลกนี้มากกว่าโลกหน้า หลักคำสอนของขงจื้อจะเน้นเรื่อง ความเป็นระเบียบทางสังคมคือสังคมจะมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ถ้าทุกคนรู้จักหน้าที่และปฏิบัติตามความสัมพันธ์ต่อกัน 5 ประการ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา กับบุตร
2. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง
3. ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา
4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้การปกครอง
5. ความสัมพันธ์ระหว่างมิตร กับมิตร

ความคิดเรื่องครอบครัวของคนจีน จีนยึดความกตัญญูและนับถือผู้อาวุโสตามหลักคำสอนของขงจื้อ ตามจารีตประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของจีนในสมัยโบราณคือ ผู้คนจะยกย่องเชิดชูครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยาย การแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่จึงถือเป็นเรื่องน่าละอาย ครอบครัวในอุดมคติของคนในสมัยนั้นจะต้องมีสมาชิกในครอบครัวสี่หรือห้ารุ่นอยู่รวมในบ้านเดียวกัน คือ รุ่นอาวุโสกว่า ได้แก่ พ่อแม่ ปู่ย่า และรุ่นอ่อนอาวุโสกว่า ได้แก่ รุ่นลูกและรุ่นหลาน ระบบการปกครองภายในครอบครัวใหญ่นี้คือระบบอาวุโสและถือลำดับรุ่นของสมาชิกในครอบครัวอย่างเคร่งครัด หัวหน้าครอบครัวมีอำนาจเด็ดขาดในการจัดการเรื่องราวต่างๆ ภายในครอบครัว โดยที่ผู้อ่อนอาวุโสนั้นไม่มีสิทธิแสดงความเห็นหรือตัดสินใจ และชาวจีนถือว่าพ่อแม่ให้น้ำแก้มและเลี้ยงดูลูกจนเติบโตใหญ่ เมื่อพ่อแม่แก่เฒ่า ลูกๆ ก็ควรแสดงความกตัญญูทดแทนด้วยการเลี้ยงดูบุพการีในยามที่ท่านแก่เฒ่า

ส่วนลักษณะครอบครัวจีนสมัยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากคือ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังปี ค.ศ. 1949 ลักษณะของครอบครัวจีนมีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น เปลี่ยนไปเป็นครอบครัวขนาดเล็กหรือครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ปัจจุบันการแยกครอบครัวออกมาเป็นครอบครัวเดี่ยวกลายเป็นทางเลือกแรกของคนหนุ่มสาวทั้งในเมืองและชนบท โดยมากครอบครัวในเมืองจะประกอบขึ้นด้วยสามีภรรยาและลูกหนึ่งหรือสองคน ส่วนในชนบทนั้น ครอบครัวจำนวนไม่น้อยยังคงสภาพครอบครัวใหญ่ที่มีสมาชิกสามรุ่นหรือสามรุ่นขึ้นไปอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน ชาวจีนถือจารีตประเพณีในการนับถือผู้อาวุโสและให้ความรักความเมตตาแก่ผู้น้อยมาแต่โบราณ แม้ว่าในสังคมปัจจุบันจะมีครอบครัวจำนวนมากที่พ่อแม่และลูกที่เจริญวัยแล้วไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกัน แต่ก็ยังมีการไปมาหาสู่ระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ และในทางกฎหมายถือว่าลูกที่บรรลุนิติภาวะแล้วมีหน้าที่เลี้ยงดูบิดามารดา ความรักความผูกพันในครอบครัวและวงศ์ตระกูลของชาวจีนนั้นแน่นแฟ้นมาก นอกจากนี้เราจะเห็นชาวจีนไปมาหาสู่กับพ่อแม่และลูกของตนแล้ว เรายังสามารถสัมผัสถึงความอบอุ่นของสายสัมพันธ์ในหมู่พี่น้อง น้ำหลาน อาหาราน รวมไปถึงในหมู่เครือญาติอื่นๆ ทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ด้วย

จากการศึกษาพบว่าคนจีนให้ความสำคัญแก่ระบบครอบครัวและระบบความอาวุโสมาก ที่เมื่อถึงเทศกาลตรุษจีนทุกคนในตระกูลจะกลับมารวมกันเพื่อช่วยกันเตรียมไหว้บรรพบุรุษและมีธรรมเนียมต่างๆ ที่ปฏิบัติกัน เช่น การรับประทานอาหารร่วมกันเป็นเหมือนอาหารรวมญาติและเป็นอาหารมื้อที่สำคัญที่สุดที่ได้เพราะทุกคนในตระกูลจะกลับมารวมตัวกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา ลูกสาวที่แต่งงานออกเรือนไปแล้วก็จะกลับมา การไปมาหาสู่กันอย่างการนำส้มแมนดารินไปให้ผู้ใหญ่พร้อมทั้งอวยพรวันขึ้นปีใหม่ อย่างทางบ้านผู้วิจัยเองก็จะยึดหลักความอาวุโสเช่นเดียวกันคือ เมื่อถึงวันตรุษจีนก็จะไปสวัสดีปีใหม่อากงซึ่งถือเป็นผู้อาวุโสที่สุดในบ้านเป็นคนแรก หลังจากนั้นก็จะตามด้วยอาม่าและเรียงลำดับความอาวุโสลงมาเรื่อยๆ และผู้ใหญ่ก็จะมีการมอบซองอั่งเปาให้แก่ลูกหลานเปรียบเป็นการอวยพรให้มีแต่โชคลาภและความเป็นสิริมงคล

สรุป

พิธีกรรมต่างๆในวันตรุษจีนอย่างการไหว้เจ้า การไหว้บรรพบุรุษเป็นพิธีกรรมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณและเป็นพิธีกรรมที่ถูกหลานจีนปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และทำเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัวของผู้กราบไหว้ และยังมีพิธีกรรมการไหว้ผีไร้ญาติเพราะคนจีนมีความเชื่อว่าผีไร้ญาติก็เป็นเสมือนพี่น้องที่ดีของตน

พิธีกรรมเหล่านี้เป็นพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนเพราะไม่ว่าชาวจีนจะอพยพไปอยู่ต่างถิ่นที่ใดในโลกก็ยังคงยึดมั่นปฏิบัติกันเป็นขนบธรรมเนียม อีกทั้งยังมีธรรมเนียมและข้อห้ามปฏิบัติในวันตรุษจีนที่นิยมปฏิบัติต่อกันมาอีกด้วย

ความคิดความเชื่อของจีนที่สะท้อนผ่านรูปแบบพิธีกรรม ธรรมเนียมและข้อห้ามในวันตรุษจีนมีดังนี้

1. ลัทธิบูชาธรรมชาติ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของพิธีกรรมการบูชาเทพเจ้าเพื่อทำให้เทพเจ้าพอใจและต่อมาก็เกิดการบูชาบรรพบุรุษขึ้น
2. แนวคิดเรื่อง “ซุ่มก่า” หรือคำสอนทั้งสามของจีน โดยเฉพาะขงจื้อมีอิทธิพลในด้านความเชื่อเรื่องการไหว้เจ้า การบูชาบรรพบุรุษ และเรื่องระบบความคิดเกี่ยวกับครอบครัวจีนอย่างมาก เพราะขงจื้อเป็นหลักคำสอนซึ่งเป็นคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ขงจื้อเน้นเรื่องคุณธรรมและความกตัญญูมาก ทำให้ชาวจีนรักษาขนบธรรมเนียมพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษและการไหว้เจ้าไว้อย่างเหนียวแน่น ส่วนเต๋าเป็นปรัชญาที่สอนให้คนใช้ชีวิตเรียบง่ายคู่ไปกับธรรมชาติและยังเชื่อว่ามียุทโธปกรณ์อยู่ในธรรมชาติต้องมีการบูชาทุกๆปี อย่างเช่นพิธีกรรมการไหว้เจ้าต่างๆ และพุทธมหายานก็จะเป็นเรื่องพระโพธิสัตว์ต่างๆที่คนจีนให้ความนับถืออย่างเจ้าแม่กวนอิม
3. ระบบราชการ คนจีนมีความเชื่อเรื่องการไปกลับสวรรค์ของเทพเจ้า เชื่อว่าเทพจะกลับไปรายงานตัวกับเง็กเซียนฮ่องเต้และนำความปรารถนาของคนบนโลกไปบอกต่อเทพบนสวรรค์ และท่านก็จะเสด็จกลับมาเพื่อให้คนสักการะ

4. ระบบอาวุโส คนจีนนับถือขงจื้อเป็นคำสอนหลักและคุณธรรมในการดำเนินชีวิต และขงจื้อก็เน้นเรื่องระบบอาวุโสมาก สังเกตได้จากขั้นตอนการไหว้บรรพบุรุษคือการจัดโต๊ะไหว้จะมีการเรียงลำดับตามความอาวุโส

สรุปได้ว่าพิธีกรรมธรรมเนียมต่างๆเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความคิดความเชื่อของคนจีนได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

หนังสือ

กัญกร ฤกษ์มงคล.เจ้าที่ในบ้าน(ตั้งเจี๊ย)กับความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน.(นครปฐม:ศิลปากร,
2553)

โกห์ ไป กิ . ต้นกำเนิดเทศกาลจีน . แปลโดย ภัทราพร จงแจ่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ : สุขภาพ
ใจ ,2551

จิตรรา ก่อนันทเกียรติ . ตั้ง หน้ ง์ เกี๊ย . กรุงเทพฯ : แพรวสำนักพิมพ์ , 2550

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์และคณะ . ความรู้พื้นฐานทางศาสนา . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2537

พิพัฒน์ สติราวุธ. ความคิดความเชื่อที่สะท้อนออกมาผ่านพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายและการ
บูชาบรรพบุรุษของชาวจีนแต่จิวในประเทศไทย.(นครปฐม:ศิลปากร,2551)

มอลเทจ คัลเซอร์ . ประตูลัทธิวัฒนธรรมจีน . แปลโดย วรรณภา เชื้อจีน . พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ :
สุขภาพใจ , 2551

วรรษ ฉายสุค . วิถีชีวิตและความคิดความเชื่อที่อยู่เบื้องหลังชาวจีนในประเทศไทย.(นครปฐม:
ศิลปากร,2550)

สุชีพ ปุญญานุภาพ . ประวัติศาสนา . พิมพ์ครั้งที่ 5 . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์ , 2523 .

สมบูรณ์ สุขตำราญ . ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีน . สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2530

ส.พลายน้อย . ประเพณีจีน . พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง , 2542

อนุমানราชชน , พระยา , 2431-2512 . ลัทธิของเพื่อนคอนลัทธิศาสนาของจีน . พระนคร : โรง พิมพ์
หนังสือพิมพ์ไทย , 2485.

อวี , หรู อวี . ประเพณีความเป็นอยู่ของชาวจ้าง . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร , ม.ป.ป.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

อารยธรรมจีน. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2556

http://www.baanjommyut.com/library/chinese_civilization/index.html

บทที่4 ครัววัฒนธรรม. ครอบครัว. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2556

<http://thai.cri.cn/learnchinese/>

สัมภาษณ์

นางปัทมาพร นิธินนท์. แม่บ้าน. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2556